

Aleksandar Jakir
 Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Viški boj kao „mjesto sjećanja“

Poznato je da su se obljetnice Viškog boja za vrijeme Austro-Ugarske svečano obilježavale, dok se u državama koje su nastajale u 20. stoljeću na ruševinama Austro-Ugarske, tj. u obje jugoslavenske države, sjećanja na Višku bitku, takoreći, nisu evocirala. Polazeći od izloženih teoretskih promišljanja o konceptima „mjesto sjećanja“ (Pierre Nora) i „kolektivnog pamćenja“, rad se bavi pitanjem može li se takav pristup primijeniti na obilježavanje događaja kakav je bitka između austrijske i talijanske flote 20. srpnja 1866. godine pod Visom. Historijski uvjetovano kolektivno sjećanje nastaje i raste u slojevima, upotrebom simbolične i funkcionalne semantike unutar jedne komunikativne zajednice u kojoj se stvara i dijeli ono što se smatra zajedničkim povijesnim iskustvom i što se čini kolektivno prihvatljivim i poželjnim tumačenjem prošloga. U doba nacionalnih pokreta i nacionalnih država kolektivno se pamćenje često pokušavalo povezati s *narativima o pripadnosti naciji* čiji pripadnici polaze od toga da dijele zajedničku povijest, tako da kultura sjećanja i pamćenja ima važno mjesto u konstrukciji nacionalnih identiteta. I u hrvatskom povijesnom kontekstu može se pretpostaviti da se s pomoću konstrukcije određene kulture sjećanja pokušava oblikovati povijesni *narativ* i *sjećanja nacije*. Na temelju medijskog odjeka obilježavanja 150. obljetnice Viškog boja, 2016. godine, iznosi se razmišljanje da danas, u kontekstu hrvatske povijesne memorije u samostalnoj hrvatskoj državi, kad je Viška bitka postala simbolom „otpora hrvatskog mornara, hrvatskog čovjeka“, sjećanje na Viški boj 1866. godine možemo shvatiti kao svojevrsno *mjesto sjećanja* koje je našlo svoje mjesto u *naraciji nacije* današnje hrvatske države.

Gljučne riječi: mjesto sjećanja, Pierre Nora, Maurice Halbwachs, kolektivno pamćenje, 150. obljetnica Viškog boja, naracija nacije

U članku objavljenom u *Slobodnoj Dalmaciji*, koji je izvještavao o početku međunarodnog znanstvenog skupa povodom 150. obljetnice Viškog boja, kako se navodi, o „najvećem pomorskom sukobu na Jadranu“, čitatelja se informira da je simpozij „okupio tridesetak sudionika koji će pokušavati rasvijetliti mnoga pitanja o tom *povijesnom događaju*“ (kurziv, A. J.), da će se „predstaviti nove spoznaje o odličnoj ratnoj operativi koja je primijenjena u toj bitci, te ujedno odati pijetet svima koji su časno pali na objema stranama (...)“.¹

¹ Usp. Merien ILIĆ, „Pogled unatrag. Počeo međunarodni znanstveni skup o najvećem pomorskom sukobu na Jadranu. Udar kljunom oklopnjače odredio je smjer Viškog boja.“, *Slobodna Dalmacija*, 9. lipnja 2016., str. 21. U svom proslavu knjižice sažetaka *Međunarodni znanstveni skup 150. obljetnica Viškog boja / International Scientific Conference 150th Anniversary of the Battle of Lissa*, Split – Vis, 2016., str. 9–10, Stanko PIPLOVIĆ pod naslovom „Vis slavi“ jezgrovito navodi razloge zašto se radi o „povijesnom događaju“ i zašto je bitka bila „od izuzetne važnosti“. Osim

Zasigurno se među intrigantnim pitanjima historiografske struke, ali i šire, nalazi pitanje zašto se pojedini događaji iz prošlosti u nekoj zajednici pamte kao *povijesni*, a drugi bivaju zaboravljeni. U današnjem humanističkom i historiografskom diskursu postalo je, takoreći, opće mjesto da je naša percepcija prošlosti važna, neki bi čak rekli ključna, za izgradnju kolektivnog identiteta i sjećanja. Stvaranje značenja nekog povijesnog događaja, dakako, kompleksan je proces, a povjesničari, razumije se, nisu jedini koji oblikuju znanje o pojedinim događajima u prošlosti, pa ni općenito o prošlosti. Raširenost pojmova *sjećanje* i *pamćenje* u znanstvenom diskursu, kako primjećuju priređivačice zbornika *Kultura pamćenja i historija*, Maja Brkljačić i Sandra Prlenda, „kako povjesničara, tako i drugih humanističkih i društvenih znanosti (prije svega sociologije i antropologije) relativno je novog datuma. Što i zašto nešto pamtimo a nešto zaboravljamo, jednako kao i propitivanje pojma kolektivnog pamćenja, postalo je, na valu kritike historizma, predmetom znanstvenog istraživanja tek početkom dvadesetog stoljeća“.² U raznim europskim historiografijama, povijesne su se znanosti u posljednjim desetljećima intenzivno bavile fenomenima sjećanja, usmjeravajući historiografska proučavanja prema različitim *mjestima pamćenja* ili *mjestima sjećanja*, kako bi se mogao prevesti francuski izraz *lieux de mémoire*, za koji se smatra da ga je sustavno prvi počeo upotrebljavati francuski povjesničar Pierre Nora osamdesetih godina 20. stoljeća.³ Kao *mjesta sjećanja* ili *pamćenja* tako su se počele istraživati i proslave praznika, komemoracije, razne ceremonije i spomenici te drugi oblici društvenog prisjećanja na događaje iz prošlosti koji se mogu smatrati dijelom *kolektivne memorije* nekog društva. Nora je o mjestima sjećanja govorio da su ponajprije

---

spominjanja tehničkih i maritimnih inovacija na brodovima „koje su se uvodile u jeku uspona industrije“, posebno ističe „dalekosežne posljedice“ koje je ishod bitke imao „na otklanjanje talijanskih iredentističkih posezanja za istočnom obalom (Jadrana, A. J.) na dulje vrijeme, sve tamo do Prvog svjetskog rata“. Ista misao se npr. može iščitati iz sažetka: Jasen MESIĆ, „Istraživanje oklopnjače Re d'Italia“, str. 22–23, gdje se ističe: „Za rijetke *povijesne* (kurziv, A. J.) događaje možemo reći da su sudbonosni i da je njihov ishod odredio tijek povijesti određenog prostora ili naroda. Viška bitka 1866. godine, u kojoj je austrougarska flota pobijedila talijansku, upravo je takav događaj. Ishodom bitke, praktički u jednom danu, određena je sudbina Dalmacije u desetljećima koja su slijedila.“

² Usp. *Kultura pamćenja i historija*, (priređile Maja BRKLJAČIĆ i Sandra PRLENDA), Zagreb, 2006., predgovor, str. 9.

³ Pierre NORA, „Između sjećanja i povijesti“ (prevele s francuskog Milena Ostojić, Ana Irena Hudl), *Diskrepancija*, siječanj 2007. svezak 8|12, str. 135–165, dostupno također na poveznici <https://brcak.srce.hr/file/15308> (posjećeno 11. siječnja 2018.); Pierre NORA, „Između pamćenja i historije. Problematika mjesta“, *Kultura pamćenja i historija*, (priređile Maja Brkljačić i Sandra Prlenda), Zagreb, 2006., str. 21–43; ISTI, *Les Lieux de mémoire*, Gallimard (Bibliothèque illustrée des histoires), Paris, 3 sveska (sv. 1, *La République* 1984., sv. 2 *La Nation* 1986., sv. 3 *Les France*, 1992.; ISTI, *Présent, nation, mémoire*, Gallimard (Bibliothèque des histoires), Paris, 2011.; Pierre NORA, Jacques LE GOFF, *Faire de l'histoire* (Bibliothèque des histoires), Gallimard, Paris, 1974, 3 sveska: sv.1. *Nouveaux problèmes*, sv. 2 *Nouvelles approches*, sv. 3 *Nouveaux objets*.

„ostaci, ultimativni oblik u kojem preživljava komemorativna svijest u povijesti koja sjećanje treba jer ga se odrekla. Deritualizacija svijeta iznjedruje pojam *lieux de mémoire*, upravo ga umijeće i želja društva ponesenih svojom transformacijom i obnavljanjem proizvode, podižu, ustanovljuju, konstruiraju, određuju i uzdržavaju. (...) Mjesta sjećanja rađaju se iz osjećaja da ne postoji spontano sjećanje, da treba stvarati arhive, održavati obljetnice, organizirati proslave, izgovarati pohvalne pogrebne govore, sastavljati dokumente jer takvi postupci više nisu prirodni.“⁴

Čini se da danas, u prvim desetljećima 21. stoljeća, u kontekstu hrvatske povijesne memorije u samostalnoj hrvatskoj državi, nije sporno da i sjećanje na bitku pod Visom 1866. godine možemo shvatiti kao svojevrsno *mjesto sjećanja*⁵ i primjer povijesnog *narativa nacije*.

Dok brojna prošla zbivanja nepovratno guta zaborav, dotle neka druga odmah dobivaju na važnosti. Neka se zbivanja odmah čine „pogodnima“ da u javnom prostoru budu komemorirana i „zapamćena“, a druga pak tek izbijaju na površinu nakon duže ili kraće hibernacije u privatnim ili obiteljskim sjećanjima jer se u nekom prošlom vremenu nisu uklapala u društveno „poželjan“ *narativ*. Teza da je povijesno pamćenje društveni, a ne individualni fenomen danas se čini široko prihvaćenom u historiografskom diskursu. Momir Samardžić, urednik jednog novijeg zbornika u kojem su sakupljeni prilozi koji se bave transformacijama kulture sjećanja, naglašava da koncept prije svega polazi od teze da je kolektivni identitet, odnosno predodžba o društvenoj pripadnosti članova određene zajednice *zasnovana na zajedničkoj svijesti i kolektivnom pamćenju*.⁶ Međutim, očigledno je da je selektivno pamćenje prošlosti političke naravi. Povjesničarima je postalo jasno da je historija, kao znanstvena disciplina koja istražuje, uređuje, ali i propisuje znanje o prošlosti, tek jedno od mjesta proizvodnje značenja vezanih za prošlost, tek jedno od područja kolektivnog pamćenja kao nadređenog pojma.

⁴ Usp. NORA, „Između sjećanja i povijesti“ (ovdje citirano prema prijevodu Milene Ostojić i Ane Irene Hudl, *Diskrepancija*, siječanj 2007. svezak 8|12, str. 135–165), str. 143.

⁵ Usp. Krešimir BERMANEC, Mario KATIĆ, Tomislav OROZ, Nevena ŠKRBIĆ ALEMPIJEVIĆ, „Sjećanje na Viški boj: proslave, spomenici, naracije“, *Studia ethnologica Croatica*, vol 19, Zagreb, 2007., str. 77–127. U fokusu rada nalazi se analiza društvenog sjećanja na višku pomorsku bitku koje se pokušava rekonstruirati kroz stavove udruga i pojedinaca prema tom povijesnom zbivanju. Kako autori navode: „Pogledi na Viški boj prate se u diakronijskom presjeku, s naglaskom na suvremene naracije, i to kroz tri prizme: opisivanjem proslava, praćenjem ponašanja oko spomenika „Viški lav“ te analizom povijesnih prikaza bitke. Postavlja se i pitanje koliko ulogu sjećanje na Viški boj igra u samoidentifikaciji lokalnoga stanovništva danas.“

⁶ Usp. Momir SAMARDŽIĆ, „Reč urednika“, u: *Kultura sećanja na vojvođanskom prostoru. Tematski zbornik* (ur. Momir SAMARDŽIĆ), Novi Sad, 2017., str. 5–7, ovdje str. 5. U ovom kontekstu posebno je poticajan prilog Marka Škorića: Marko ŠKORIĆ, „Kolektivni identitet, kolektivno pamćenje i ideologija“, *Kultura sećanja na vojvođanskom prostoru. Tematski zbornik* (ur. Momir SAMARDŽIĆ), Novi Sad, 2017., str. 37–66.

Filozof i sociolog Maurice Halbwachs (1877. – 1945.),⁷ koji je među prvima teoretski pokušao razraditi pojam kolektivnog pamćenja i, kako je Lewis Coser primijetio, „bez sumnje bio prvi sociolog koji je naglasio da su naše koncepcije o prošlosti pod utjecajem mentalnih slika koje koristimo kako bismo riješili sadašnje probleme, tako da je kolektivno pamćenje u suštini rekonstrukcija prošlosti u svjetlu sadašnjosti“,⁸ i dalje je zasigurno među najpoznatijim teoretičarima koncepta *kolektivnog pamćenja*.⁹ U svojim je radovima pak Pierre Nora ukazao na činjenicu da *mjesto sjećanja* za posebnu grupu mora posjedovati potencijal posebnog simboličnog značenja kako bi moglo igrati ulogu u procesu stvaranja kolektivnog pamćenja, a time i ulogu u stvaranju kao i u potvrđivanju identiteta. Možda bismo proces stvaranja kolektivnog sjećanja, koji se može opisati kao složeni sustav znakova, simbola i praksi, mogli usporediti s procesom nastajanja kristala. Kod kristalizacije se osnovne čestice slažu u prostoru stvarajući slojevitu kristalnu rešetku, a historijski uvjetovano kolektivno sjećanje također nastaje i raste, tako reći, u slojevima, upotrebom simbolične i funkcionalne semantike unutar jedne komunikativne zajednice u kojoj se stvara i dijeli ono što se smatra zajedničkim povijesnim iskustvom i što se čini kolektivno prihvatljivim i poželjnim tumačenjem prošloga.

U doba nacionalnih pokreta i država kolektivno se pamćenje često pokušavalo povezati s narativima o pripadnosti naciji i zajedničkom podrijetlu, zajedničkim vrijednostima, zajedničkoj povijesti svih pripadnika nacije ili slično,¹⁰ tako da Tihomir Cipek i Olivera Milosavljević argumentirano ističu da kultura sjećanja i pamćenja „ima važno mjesto u konstrukciji nacionalnih identiteta“. ¹¹ Kad je

⁷ Maurice HALBWACHS, *Les Travaux de L'Année Sociologique*, Paris, F. Alcan, 1925., objavljeno i kao *Les cadres sociaux de la mémoire*, Paris, Presses Universitaires de France, 1952.; engleski prijevod: *On Collective Memory*, Chicago, The University of Chicago Press, 1992.; ISTI, *The Collective Memory*, New York: Harper & Row, 1950./1980.

⁸ Usp. Lewis A. COSER u svom predgovoru Halbwachsovu djelu „On Collective Memory“: „Introduction: Maurice Halbwachs, 1877-1945“, M. Halbwachs 1925/1992, str. 1–34, ovdje str. 34, citirano i kod ŠKORIĆ, „Kolektivni identitet“, te *The collective memory reader*, (uredili Jeffrey K. OLICK, Vered VINITZKY-SEROUSSI, Daniel LEVY), New York: Oxford University Press, 2011.

⁹ Usp. Marko ŠKORIĆ, „Kolektivni identitet“, str. 42 te Barbara L. CRAIG, „Selected themes in the literature in memory and their pertinence to archives“, *The American Archivist* 65, str. 276–289; Nicolas RUSSEL, „Collective memory before and after Halbwachs“, *The French Review* 79 (4), str. 792–804; *Maurice Halbwachs, sociologue retrouvé* (ur. Marie Jaisson i Christian Baudelot), Paris, Rue d'Ulm, 2007.

¹⁰ Usp. Boris ŠKVORC, *Naracija nacije; problemi (književne) pri/povijesti*, Split, 2017., posebno poglavlja „Povijest, povijesnost, histori(c)izam, pri/povijest, novi historicizam“, str. 57–64, i „O koncepcijama povijesti i povijesnosti: metodologija historicizma, povijest kao društvena znanost i pri/povijest kao (jedina moguća?) forma re/konstrukcije prošlosti“, str. 72–89.

¹¹ Tihomir CIPEK, Olivera MILOSAVLJEVIĆ, „Kultura sjećanja i politika nacionalnih identiteta. Predgovor“, *Kultura sjećanja 1918.: povijesni lomovi i svladavanje prošlosti* (ur. Tihomir Cipek i

krajem osamdesetih godina 20. stoljeća u svim bivšim socijalističkim europskim državama uslijedio konačni slom legitimacijske ideologije vladajućih komunista, a potom i režima, u svim tim društvima došlo je do široke znanstvene, publicističke, političke i uopće medijske diskusije o povijesnom sjećanju i pamćenju. Nedvojbeno je od tada povećano značenje povijesti i kulture sjećanja u tim društvima. Za cijeli prostor jugoistočne Europe, kao što to zapažaju Cipek i Milosavljević te cijeli niz drugih istraživača tog fenomena, pokušavalo se s pomoću konstrukcije određene kulture sjećanja oblikovati novi *narativ* i novo *sjećanja nacije* te se aktualna politika nerijetko nastojala povezati sa značajnim događajima u prošlosti za koje se smatralo da imaju povijesni značaj. U spomenutom tekstu podsjećaju na ironičnu činjenicu da je zadaću kulture sjećanja protumačio već spomenuti francuski povjesničar Pierre Nora tako da je ustvrdio da se radi o pokušaju odgonetanja *onog što mi jesmo u svjetlu onoga što više nismo* (kurziv, A. J.).

Borba za vladavinu nad poviješću fenomen je koji opažamo u svim suvremenim društvima, a što uvijek znači i borbu za pravo na određivanje onog što se treba zapamtiti i onog što se treba zaboraviti. Interpretacijom ili reinterpetacijom prošlosti utječe se na kolektivnu memoriju, a događaji iz prošlosti reinterpetiraju se s obzirom na dominantnu politiku i ideologiju. Povijest se često tumači da bi se legitimirala određena politička pozicija u sadašnjosti, a što je zasigurno bit „kulture sjećanja“, što urednici zbornika *Kultura sjećanja. Povijesni lomovi i svladavanje prošlosti, 1918.* s pravom naglašavaju. U istom zborniku filozof i sociolog Sulejman Bosto predlaže trostruku definiciju sjećanja, za koju mi se čini da obuhvaća sve u našem kontekstu ključne dimenzije pojma. Sjećanje, ističe Bosto, nužno je u antropološko-povijesnom ili egzistencijskom smislu, a istovremeno je: „a) uvjetom mogućnosti i bitnom formom iskustva uopće, b) oblikom historijske svijesti kao (selektivne) svijest o prošlosti te c) medijem tradiranja u obliku kulturne predaje koja ne samo vrijednosno-pozitivno i direktno nego – već prema okolnostima – i ex negativno utemeljuje naše današnje vrijednosne, simboličke i smislotvorne poretke, nazore ili slike svijeta“.¹²

Kao „instrument sadašnjeg oblikovanja društvenih poredaka i odnosa“ Sulejman Bosto drži da sjećanje na prošlost funkcionira: „a) kao *selektivno* sjećanje, b) kao mitologizirana i politički instrumentalizirana *naracija* koja se pretvara u *poželjnu konstrukciju* prošlosti („kao borba za bolju prošlost“).“¹³ (kurziv u izvorniku, A. J.)

Olivera Milosavljević), Zagreb, 2007., str. 7–10, ovdje str. 8.

¹² Sulejman BOSTO, „Teorije sjećanja“, *Kultura sjećanja 1918.: povijesni lomovi i svladavanje prošlosti* (ur. Tihomir Cipek i Olivera Milosavljević), Zagreb, 2007., str. 27–41, ovdje str. 30.

¹³ BOSTO, „Teorije“, str. 33.

Stoga se čini potrebnim kolektivno pamćenje, da upotrijebimo riječi Marka Škorića, analizirati upravo zato što „u društvu ljudi stječu pamćenja“ (kurziv, A. J.), a oblici tog pamćenja su „pod utjecajem društvene organizacije“. Pritom „okvir pamćenja daje sadašnjost koliko i prošlost i zato je ono varijabilno, a ne konstantno, i zato se treba fokusirati ne na inherentna obilježja subjektivnog uma“, već se čini zadaćom povjesničara identificirati „njegove promjenljive društvene okvire.“¹⁴

Na koji način bismo onda, i možemo li to uopće učiniti, polazeći od ovdje u najkraćim crtama iznesenih promišljanja koncepta kolektivne memorije i mjesta sjećanja, takav pristup primijenili na obilježavanje događaja kakav je bitka između austrijske i talijanske flote 20. srpnja 1866. godine pod Visom? U fokusu ovog rada, znači, nije pokušaj rekonstrukcije bitke ili pak analiza dosadašnje historiografije.¹⁵ No bez obzira na ono što se u historiografiji danas smatra neupitno utvrđenim povijesnim činjenicama vezanim za bitku, počevši od broja ljudi koji su tada izgubili svoje živote,¹⁶ nije na odmet imati na umu ono na što nas Renata Jambrešić Kirin u svom prilogu u zborniku *Kultura sjećanja 1945.: povijesni lomovi i svladavanje prošlosti* podsjeća. Ona naglašava da nas kritika historizma „učí da ne postoje ideološki i vrijednosno neutralni iskazi koji bi se „smatrali objektivnima s obzirom na zbiljske događaje na mjesto kojih stoje“ i koji bi po sebi, „po svojim unutrašnjim karakteristikama mogao biti javna verzija povijesti ili ‘izvorna’ obavijest“. Svi iskazi prema tome već su „interpretacija i društveno ovjerena verzija prošlosti“, uokvirena određenim režimom istine. Nijedan iskaz nije pošteđen strategija mistifikacije i fikcionalizacije jer u sebe uključuje i druge iskaze, te usmjerava način na koji će biti prepoznat.“¹⁷

No, za temu koja nas ovdje interesira, čini se da ipak možemo ustvrditi da je potencijal za učvršćivanje lojalnosti i društvene kohezije prisjećanjem na Viški boj, nakon što je mornarica Habsburške Monarhije odnijela pobjedu nad onom Kraljevine Italije, komemoracijom za poginule, svečanim obilježavanjem obljetnica, slikama i drugim umjetničkim djelima, tekstovima u novinama i drugim tiskovinama itd. odmah prepoznat, u prvom redu prepoznala ga je austrijska država. Pobjeda se uvijek obilježavala i slavila u Austro-Ugarskoj. Sve su se važnije

¹⁴ ŠKORIĆ, „Kolektivni identitet“, str. 21.

¹⁵ Usp. npr. Grga NOVAK, *Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća*, drugi dio, Split, 2004.

¹⁶ Mnogi podatci vezani za bitku povjesničarima su odavno, dakako, poznati, kao što je bilanca žrtava sukoba. Ona se sastojala od 38 mrtvih i 4 ranjena časnika, 574 mrtva i 32 ranjena mornara na talijanskoj strani i 3 mrtva i 15 ranjenih časnika te 35 mrtvih i 35 ranjenih mornara na austrijskoj strani. U literaturi je do danas vidljivo da su se ljudske žrtve obično odvojeno brojile ovisno o tome je li riječ o časnicima ili „običnim“ mornarima.

¹⁷ Usp. Renata JAMBREŠIĆ KIRIN, „Rodni aspekti socijalističke politike pamćenja Drugoga svjetskog rata“, *Kultura sjećanja 1945.: povijesni lomovi i svladavanje prošlosti* (ur. Sulejman Bosto i Tihomir Cipek), Zagreb, 2009., str. 59–82, ovdje str. 69, koja citira tekst Mirne VELČIĆ, *Otisak priče*, Zagreb: August Cesarec, 1991., str. 119.

godišnjice pobjede austrijske mornarice svečano obilježavale. Tradicija obilježavanja Viškog boja započeta je već godinu dana nakon bitke, 1867. godine, kad je na viškom groblju Prirovo podignut „Viški lav“, monumentalni spomenik posvećen onima koji „za Cesara i Austriju slavno poginuše“, kako je kasnije opjevano, „sred pjena okrvavljenog viškog mora“, sa skulpturom moćnog lava na vrhu sarkofaga.¹⁸ Pomorska bitka pod Visom bila je, inače, dijelom rata koji je historiografija na njemačkom govornom području detaljno istraživala i o kojem je opširno pisala. Nazivala ga je imenima kao što su: Njemački rat, Prusko-austrijski rat, Njemačko-njemački rat, Rat za njemačko ujedinjenje ili pak Njemački bratoubilački rat (Deutscher Krieg, preußisch-österreichischer Krieg, Deutsch-Deutscher Krieg, Einigungskrieg, Deutscher Bruderkrieg). U toj historiografiji, najblaže rečeno, prikaz Viškog boja jedva zauzima marginalno mjesto. Novije studije taj rat iz 1866. godine nazivaju (i interpretiraju) kao *Bismarckov rat protiv Habsburgovaca*, a koji se inače kao takav u Austriji, koja ga je izgubila, nije obilježavao.¹⁹ S druge strane, naravno, ne čudi zašto u državnim zajednicama koje su nastajale u 20. stoljeću na ruševinama Austro-Ugarske, tj. u obje jugoslavenske države, Viška bitka nije predstavljala *mjesto sjećanja*. Nakon propasti Austro-Ugarske 1918., i zbog novih političkih prilika, potpuno se prestalo s evociranjem uspomena na Viški boj. Tek 1996. godine, povodom 130. obljetnice, moglo bi se reći da se u samostalnoj hrvatskoj državi ponovno probudilo veće javno zanimanje za taj povijesni događaj. Tada je upriličena velika svečanost u Visu uz sudjelovanje austrijskih i hrvatskih udruga za njegovanje vojnih tradicija te postrojbe Hrvatske ratne mornarice. I deset godina nakon toga, 2006., pod pokroviteljstvom Vlade RH na otoku Visu održan je središnji dio proslave 140. obljetnice Viškog boja. Tada je ponovno, slijedeći narativ iz vremena narodnog preporoda, javno naglašeno da su pobjedom zaustavljene osvajačke nakane južnih susjeda i možebitna dominacija Italije Jadranom. Citajući medijske izvještaje s tih manifestacija, uočavamo da je povodom 140. obljetnice 2006. godine, recimo, bilo riječi o „proslavi“ najveće bitke u povijesti pomorskog ratovanja na Jadranu, za koju se tvrdilo da je odredila sudbinu ovog područja. Dobar primjer za takvo viđenje prigodni je novinski članak u kojem autor naglašava „da su na austrijskoj strani sudjelovali brojni hrvatski mornari“,

¹⁸ Spomenik koji je Austro-Ugarska Monarhija 1867. godine podigla u Visu povodom prve obljetnice bio je od bijelog mramora u obliku sarkofaga na čijem se poklopcu nalazio kameni lav. Pročelje su krasili reljefi s prizorima iz bitke te natpis: *ONIMA KOJI U MORSKOM BOJU KOD VISA DNE XX. SRPNJA MDCCCLXVI. ZA CESARA I AUSTRIJU SLAVNO POGINUŠE KAO MILU USPOMENU SUDRUGOVI*. Na pobočnim stranama bila su ispisana imena onih koji su poginuli s austrijske strane.

¹⁹ Usp. Klaus-Jürgen BREMM, *1866. Bismarcks Krieg gegen die Habsburger* (Wissenschaftliche Buchgesellschaft), Darmstadt 2016.; bitka pod Visom opisana je u knjizi u odlomku „Exkurs: Lissa 1866 – Antike Seekriegsführung an der Schwelle zur Moderne: Panzerschiffe im Rammeinsatz“, str. 233–241.

a „važna posljedica austrijske pobjede pod Visom bilo je odbacivanje naklonosti prema Italiji i buđenje hrvatske nacionalne svijesti u Dalmaciji“. U nastavku se izvještava o nastupu zbora svečanih austrijskih povijesnih regimena s paradom ratnih stjegova, o delegaciji austrijskog Crnog križa i o postrojbama Hrvatske ratne mornarice, koji su toga dana na Visu obilježili obljetnicu Viškog boja, a posebno se naglašava da su „feštu (...) uveličali ratni brodovi HRM-a, raketna topovnjača 12 i brod spasilac *Faust Vrančić* u nazočnosti ministra obrane Republike Hrvatske, Berislava Rončevića“. Govor tadašnjeg ministra u potpunosti potvrđuje spomenuti narativ. Ministar je istaknuo da je Viška bitka bila „prvi sukob oklopljenih brodova koji je znatno utjecao na razvoj pomorske taktike, a njegova se iskustva i danas izučavaju na vojnim akademijama. Hrvatski su mornari pokazali hrabrost, odlučnost i ljubav prema domovini. *Viški je boj dio hrvatske povijesti i baštine*. (kurziv, A. J.) On je pouka budućim možebitnim osvajačima tuđih teritorija“. Nadalje se u članku objavljenom u *Slobodnoj Dalmaciji* u srpnju 2006. godine, koji izvještava o proslavi obljetnice, navodi da su, „uz himne Hrvatske, Austrije i Austro-Ugarske Monarhije, u izvođenju Hrvatske gradske glazbe Vis, novu kamenu skulpturu spomenika ‘Viški lav’ otkrili (...) viški gradonačelnik Ante Acalinović i predsjednik austrijskog Crnog križa dr. Heinrich Schöll. Zatim su položeni vijenci Vlade RH, austrijskog Crnog križa, austrijske vojne kancelarije iz Beča te gradova Visa i Komiže, što je popraćeno s tri plotuna trofejnog oružja Austrijske regimente.“²⁰

Iz etnološke i historiografske su perspektive „(k)ulturne prakse vezane uz proslavu Viškog boja 2006. godine“ promatrali autori rada *Sjećanje na Viški boj: proslave, spomenici, naracije*, Krešimir Bermanec, Mario Katić, Tomislav Oroz i Nevena Škrbić Alempijević. Odmah na početku svog rada podsjećaju da je bitka kod Visa bila „zapisana (...) ‘zlatnim slovima’ u historiografiji Austro-Ugarske Monarhije, u čijem je sastavu, sve do njezina raspada 1918., bila i Hrvatska“, iako je, kako ističu, ta pomorska bitka bila „zapravo samo jedna od epizoda u ratu koji je započeo i završio iste godine, između Pruske i Italije na jednoj i Austro-Ugarske na drugoj strani“. U radu se postavlja pitanje: „kako je moguće sabirati fragmente sjećanja na povijesnu epizodu koja je zaključena prije čitavih stotinu i četrdeset godina“?²¹ U svom pristupu istraživači se oslanjaju na tumačenje odnosa društvenog sjećanja i sudioništva u povijesnom događanju te na podjelu na autobiografsko i povijesno sjećanje kako ju predlaže Maurice Halbwachs.²² Autobiografsko je sjećanje pritom definirano kao *sjećanje na događanja koja smo osobno doživjeli u prošlosti*, a povijesno pamćenje kao *percepcija prošlosti kakva se prenosi pisanim izvorima, usmenom predajom*,

²⁰ Usp. Marko PEČAREVIĆ, „Svoje ne damo. Pod pokroviteljstvom vlade RH obilježena 140. obljetnica velike pomorske bitke. Viški boj spasio Jadran“, *Slobodna Dalmacija*, 20. 7. 2006., dostupno *online* preko URL: <http://arhiv.slobodnadalmacija.hr/20060720/zadnjastrana01.asp> (posjećeno 18. siječnja 2018.).

²¹ Usp. Bermanec, Katić, Oroz, Škrbić Alempijević, *Sjećanje*, str. 78, fusnota 2 i str. 82.

²² ISTO, str. 82, pozivajući se na HALBWACHS, *On Collective Memory*, str. 23–24.

ali i različitim inscenacijama povijesti, komemoracijama, festivalima i sličnih manifestacija. Autori zaključuju: „Društvenom sjećanju na Viški boj ne pristupamo, dakle, kao odrazu objektivne prošlosti, već prošlosti kakvom je vidimo danas. (...) Pitanje koje se pritom nametnulo bilo je: na koji način opažati kakve interpretacije Viški boj doživljava danas i u čemu se ta percepcija ‘slavne prošlosti’ razlikuje od naracija koje su se o ovom zbivanju konstruirale u prethodnim povijesnim razdobljima. Drugim riječima, kako i gdje pratiti manifestacije društvenoga sjećanja?“²³

Uz detaljan opis proslave 140. obljetnice Viškog boja 2006. godine u radu su prikazane i prijašnje proslave. Opsežna razmatranja o Visu i njegovim spomenicima, prvenstveno tzv. „Viškom lavu“, kao i predočena analiza kulturnih praksi te opisi fenomena upisivanja novog društvenog sjećanja i različitih interpretacija povijesnog zbivanja, upotpunjena su rekonstrukcijom pogleda na Višku bitku u 19. i 20. stoljeću. Nadalje se autori bave pitanjem o mjestu Viškog boja u samoidentifikaciji Višana za vrijeme pisanja članka.²⁴ Rad se služi kombiniranim povijesnim istraživanjem i rezultatima kvalitativnog etnološkog terenskog rada i daje izvrstan pregled mijena koje je sjećanje na tu pomorsku bitku doživljavalo od 19. stoljeća do danas te različitih interpretacija, „ovisno o osobnim uvjerenjima i duhu vremena“.²⁵ Kako je lako dostupan, u ovom će prilogu težište biti samo na nekim novim akcentima koji se mogu uočiti desetljeće nakon objavljivanja rada *Sjećanje na viški boj: proslave, spomenici, naracije*. Naime, kod većeg broja manifestacija

²³ Autorima se također nameće pitanje čije se društveno sjećanje izražava posredstvom proslava i manifestacija ispred spomenika postavljenog kao znak sjećanja na Višku bitku te primjećuju da je „ne tako davno Viška bitka funkcionirala kao jedan od markera lokalnoga identiteta ne samo na javnoj, već i na privatnoj razini“. No, odnos sjećanja i identiteta, napominju, povijesno je uvjetovan i poprima različite forme, ovisno o okolnostima u kojima se odvija. Autori zaključuju da obljetnice bitke i „Viški lav“ više nisu toliko važni u svakodnevnom životu Višana.

²⁴ Usp. Bermanec, Katić, Oroz, Škrbić Alempijević, *Sjećanje*, str. 82 i 83. Društveno sjećanje na Viški boj u radu je analizirano iz tri perspektive, „usmjeravajući se na tri različita mjesta sjećanja. Jedan je istraživač, Krešimir Bermanec, sjećanju pristupio praćenjem proslava Viškoga boja, posebice komemoracija za poginule vezanih uz obljetnicu bitke. (...) Drugi se istraživač, Tomislav Oroz, fokusirao na spomenik „Viški lav“ i „način na koji spomeniku pristupaju različiti njegovi „korisnici“, u prvom redu sudionici proslave. (...) Načinom na koji se predodžbe o Viškom boju stalno nanovo definiraju i neprestano preispituju unutar aktualnoga društvenoga i političkoga konteksta detaljnije se bavi Mario Katić.“ Razni aspekti temeljito se raščlanjuju u dijelovima rada naslovljenim: „Proslava Viškoga boja“ (str. 84–93), „Vis i njegovi spomenici“ (93–96), „Viški lav“ (96–98), „Lav“, kulturna praksa koja ga okružuje i neke kiparske intervencije“ (str. 98–100), „Talijansko ‘kroćenje’ ‘Viškog lava’: upisivanje novoga društvenog sjećanja“ (str. 101–104), „Replika ‘Viškog lava’ ponovno na Visu“ (str. 104–110), „Različite interpretacije povijesnog zbivanja“ (str. 110–111), „Izvjestavanje nakon Viške bitke“ (str. 112), „Pogledi na Višku bitku u 19. stoljeću“ (str. 113–116), „Pogledi na Višku bitku u 20. stoljeću“ (str. 116–118) te „Viški boj u samoidentifikaciji Višana danas“ (str. 118–120).

²⁵ Usp. Bermanec, Katić, Oroz, Škrbić Alempijević, *Sjećanje*, Zaključak, str. 120–121, cijeli članak dostupan je i u digitalnom izdanju na poveznici <https://hrcak.srce.hr/file/34756> (posjećeno 18. siječnja 2018.).

povodom 150. obljetnice Viškog boja 2016. godine, od kojih se čini da je središnja i najznačajnija bila održavanje međunarodnog znanstvenog skupa od 8. do 10. lipnja 2016. godine na Visu, mogu se prepoznati neki novi akcenti. No, razumije se, i dalje su dominantni *neki stalni motivi* koji se, kad je riječ o hrvatskom povijesnom kontekstu, mogu pratiti od vremena narodnog preporoda, a koje Bermanec, Katić, Oroz i Škrbić Alempijević također primjećuju unatoč vremenskom diskontinuitetu i činjenici da se spomen na Viški boj u različitim okolnostima izražavao na različite načine.

Možemo primijetiti da je u hrvatskom kontekstu od kraja 19. stoljeća pa do danas Viška bitka „postala simbol otpora hrvatskog mornara, hrvatskog čovjeka“.²⁶ Vidljivo je to, primjerice, kad se 1886. slavila 20. godišnjica Viškog boja u narodnjačkom Splitu i kad je sa skupa tadašnji načelnik dr. Gajo Bulat uputio brzoglas s čestitkom podadmiralu Maximilianu Sternecku, zapovjedniku ratne mornarice Austro-Ugarske, a u brzoglasu zahvale Sterneck posebno ističe ulogu brojnih hrvatskih mornara i časnika koji su sudjelovali u bitci. Taj se narativ u hrvatskom kontekstu pokazao izuzetno prihvatljivim, utjecajnim i trajnim. Svakako, nemjerljivo važan doprinos dala je knjiga Petra Kuničića o Viškom boju, koja je priređena i objavljena za 25. obljetnicu bitke 1891. godine.²⁷ Također, proglas Općinskog upraviteljstva koji je tom prigodom objavljen jasno o tome govori: „Dne 20. tekućega miseca, dvadeset je i pet godina, od kada je pocrvenilo Viško more krvlju naših junaka; dvadeset je i pet godina, od kada je slava Viškog boja raznila ime našega Visa po čitavom svitu. Višani! Četvrt vika je, što ste svojim očima gledali najstrašniju morsku bitku, kada je zažareno ubojito gvozdje letito povrh stanova vaših; kada ste dicu i starce svoje po špiljama krili; kada ste bili svoje ruke krvavili. **Viški je boj slava domaća.** Slava je Premilostivoga Našega Cesara i Njegove Mornarice koju je vodio veliki i neumrli Tegetthoff; **slava je čitavog naroda našega**“ (podcrtao A. J.).²⁸

Stanko Piplović u svom tekstu prenosi i riječi dalmatinskog zastupnika, preporoditelja, svećenika, književnika i pedagoga Stjepana Buzolića, čije su riječi izgovorene u nacionalnom zanosu pred spomenikom viškim junacima ostale zabilježene: „Iz ovih svetih mučeničkih kostiju, kao živi traci iz žarkog sunca, vrcale su nam, *braćo Hrvati i Hrvatice sestre* kroz sve strane i krajeve mile nam *hrvatske domovine* (kurziv, A. J.), iskre rodoljubnog i domovinskog žara; ter nam svedjer bodrile i podžigale srдца na sve to svjestnije i točnije ispunjavanje zakona, i vršenje svojih otačbiničkih i podaničkih dužnosti!“²⁹

²⁶ ISTO, str. 116. Usp. i zbornik „Viška bitka. Zbornik radova povodom 100. godišnjice 1866.-1966.“, Zadar 1967.

²⁷ Petar KUNIČIĆ, *Viški boj*. Sa 50 slika krasno ilustrovano dielo, tisak i naklada knjižare L. Hartmana (St. Kugli), Zagreb, 1891.

²⁸ Usp. Stanko PIPLOVIĆ, *Spomen na Viški boj*, Split, 2001., ovdje str. 12.

²⁹ ISTO, str. 12.

„Važan segment svih obljetnica“, smatraju autori rada *Sjećanje na Viški boj*, njihov je „vojni karakter. (...) ključni trenutak svih proslava je njihovo odvijanje pred spomenikom ‘Viškog lava’, simbola Viške bitke“.³⁰ No čini se da je u razdoblju između 2006. i 2016. godine ipak došlo do nekih promjena jer bi se teško moglo ustvrditi da je „vojni karakter“ dominirao kod obilježavanja 150. obljetnice. Naprotiv, nikakvih službenih vojnih formacija nije bilo. Od tridesetak aktivnosti, koje se navode u kalendaru proslave 150. obljetnice Viškog boja, jedino bi se „spomen-programu“ od 26. do 29. svibnja s dolaskom „članova veteranske udruge Crni križ Austrije (...) postrojavanje, svečani mimohod, polaganje vijenca u more (...)“ donekle mogao pripisati „vojni karakter“. Međutim, iščitavajući publikacije i medijska izvješća povodom obilježavanja 150. obljetnice Viškog boja 2016. godine, bitka koja se prije 150 godina odigrala u viškom akvatoriju našla je svoje mjesto u povijesnoj naraciji nacije današnje hrvatske države.

Glasilo ogranka Matice hrvatske *Vis Hrvatska zora* u svom travanjskom broju 2016. godine na svojoj naslovnici donosi reprodukciju slike Ludwiga von Sturmfesta „Viški boj“, obrubljenu hrvatskim pleterom u zlatnoj boji, a tekst na naslovnici pisan velikim tiskanim slovima, u istoj zlatno-okor boji, glasi: „Čestitamo Dan našega grada, blagdan sv. Jurja 2016. godine u kojoj obilježavamo veliku 150. obljetnicu „Viške bitke“ i 25 godina od obnavljanja ogranka Matice hrvatske u Visu“.³¹ Autor uvodnika, koji nosi naslov „Vis stoljeće i pol nakon Viškog boja“,³² započinje pjesmom o Viškom boju u kojoj „Višanin i pučanin Ante Radišić Pismor opisuje svoje viđenje te bitke.“ U tekstu se pojašnjava: „Pismor je, naime, uživo gledao Viški boj. Po svjedočenju njegovoga nećaka, on je s obližnjeg brda gledao talijansku fregatu kako bombardira Terjun“.³³

Istini za volju, pjesnik Radišić, suvremenik i svjedok zbivanja, u svojoj pjesmi jasno kaže: „Od dima se ništa ne vidjaše“, no za odgovor na pitanje koje se prigodno postavlja u *Hrvatskoj zori* 2016. godine, kako bitku „vrednovati danas, 150 godina

³⁰ Bermanec, Katić, Oroz, Škrbić Alempijević, *Sjećanje*, str. 121. Autori ističu da su spomenici kao posrednici društvenog sjećanja, koji prenose službeni, društveno uvriježeni svjetonazor, možda jedno od najzanimljivijih mjesta materijalizacije društvenog sjećanja.

³¹ Usp. *Hrvatska zora – Glasilo ogranka Matice hrvatske Vis*, Godina XXVI. Broj 71, travanj, 2016., 85 str.

³² Šimun MARASOVIĆ, „Vis stoljeće i pol nakon Viškog boja“, *Hrvatska zora – Glasilo ogranka Matice hrvatske Vis*, Godina XXVI. Broj 71, Vis, 2016., str. 3; u istom broju prilozi Goran MLADINEO, „Izgnubljeni viški podsjetnici na Višku bitku: srebrni vijenac iz općine i slika iz crkve na Prirovu“, str. 12–14, Ivo PETRIČEVIĆ, „Viški boj“, str. 18–24 te prijevod članka na engleskom jeziku Dennis BRYANT, „Battle of Lissa“, str. 25 i popis događanja po mjesecima u 2016. godini: „Proslava 150. obljetnice Viškog boja (2016. god)“, str. 28–29.

³³ Usp. Marasović, „Vis stoljeće i pol nakon Viškog boja“. Tekst započinje citiranjem jedne strofe pjesme Ante Radišića: „Pjemonteži kad ga okriliš / sa trideset i još šest brodova, / svi prepuni silenih topova. / Od dima se ništa ne vidjaše, / od topova ništa ne čujaše. / Bože mili, velikoga žužnja. / Svak bi reko da je dan o suda.“

poslije“, to se i ne čini bitnim. Teza koja se iznosi više je nego jasna i predstavlja, mogli bismo reći, školski primjer kako se može tumačiti povijesni događaj s ciljem konstruiranja povijesne naracije nacije. Autor uvodnika, naime, smatra da se mogu „povući paralele s Domovinskim ratom“ iako se, doduše, „nad Hrvatskom“ 1866. godine vila „jedna druga zastava“. Međutim, po njegovu uvjerenju, to „nije bila zapreka jedinstvu Hrvata i drugih Slavena unutar Austrije da pohrle u obranu Visa od napada tada tek ujedinjene Italije.“ Nakon isticanja da su na samom otoku „vojnici davali nadljudske napore da obrane otok. Njih oko 2000 momaka (...) otočani su bili uz vojnike. Žene Visa dodavale su streljivo iscrpljenim braniteljima. Trećega dana izvojevana je uvjerljiva pobjeda. Iscrpljeni branitelji na otočnim tvrđavama, a na moru ispod Visa Tegetthoff, admiral s malobrojnom i zastarjelom flotom, slavili su trijumf nad osvajačem, natjeravši ga u bijeg. *Svi koji se sjećaju Oluje, vidjeli su isto.* (kurziv, A. J.) Ljubav je slavila pobjedu nad tehnikom i „doktrinom“. David s praćkom oborio je oklopnika, jedinstvo misli iznjedrilo je Oluju. A sada prošetajmo rivom na Luku, na Kut ili u Komižu. Svugdje ćemo sresti potomke onih koji su jednom u dimu baruta htjeli prošetati rivom i reći: „Ovo je naš!“ Bilo to 1866., 1918., 1941. ili 1991. Svaki put ujedinjena hrvatska mišica priredila im je povratnu kartu. (...) *Stoga je potrebno slaviti uz Oluju i jednu davnu „Oluju“ iz 1866. godine, kao jedan u nizu preduvjeta za konačno ostvarenje pune samostalnosti.*“³⁴ (kurziv, A. J.)

Očigledno, slično kao što je pomorska bitka pod Visom i ranije poslužila kao inspiracija književnicima, pjesnicima i slikarima koji su bili pristaše narodnog preporoda, ona je to u novom povijesnom kontekstu samostalne hrvatske države ostala i danas. Tako se poznata definicija onog što je povijest, primjerice Johna Arnolda, prema kojoj je povijest „priča iz prošlosti ispričana iz pozicije sadašnjosti“,³⁵ i na primjeru Viškog boja kao *mjesta sjećanja* čini sasvim primjenjivom.

---

³⁴ ISTO.

³⁵ Usp. John H. ARNOLD, „History. A Very Short Introduction“, London, 2000., ovdje citirano prema ŠKVORC, str. 94.

The Battle of Vis as a “site of memory”

SUMMARY

The memory and remembrance of the Battle of Vis found different expressions at different times. From the point of view of historiography as well as other disciplines, it is intriguing why certain events from the past are remembered as *historical* in some communities, and in the others they are forgotten. In today's humanistic and historiographical discourse, it has become almost commonplace that our perception of the past is important, some would even say crucial, in creating a collective identity and memory. In various European historiographies, historical sciences have been delving into the phenomena of memory in recent decades, directing historiographical studies towards different *sites of memory* or *sites of remembrance*, both possible translations of the French term *lieux de mémoire*, first used by the French historian Pierre Nora in the 1980s. Holiday celebrations, commemorations, various ceremonies and monuments, and other forms of social remembrance of past events that can be considered part of a society's *collective memory* are now being explored as *sites of memory*. Taking theoretical considerations of the concepts of “site of memory” and “collective memory” as its starting point, the paper raises the question whether such an approach can be applied to commemoration of events such as the battle between the Austrian and Italian fleets that took place on 20 July 1866 near Vis. In his work, Pierre Nora pointed out that a *site of memory* must potentially have a special symbolic meaning for a certain group in order for it to play a part in the process of creating collective memory, and, consequently, in creating and affirming identity. The paper argues that the process of creating collective memory as a complex system of signs, symbols and practices, could be compared to the process of crystal formation. In crystallization, elementary particles come together in space to form a layered crystal lattice, just as historically conditioned collective memory also emerges and grows, so to speak, in layers, by employing symbolic and functional semantics within a communication community which creates and shares what it considers common historical experience, and what it deems to be a collectively acceptable and desirable interpretation of the past experience. In the age of national movements and nation states, there have been frequent efforts to connect collective memory with narratives of national affiliation and common origin, common values, common history of all the people belonging to a nation etc., so that the culture of memory and remembrance has an important place in the construction of national identities. It is known that the anniversaries of the Battle of Vis were celebrated in the Austro-Hungarian Empire, whereas in the states that emerged in the 20th century from the ruins of Austria-Hungary, i.e. both Yugoslav states, the memory of the Battle of Vis was not commemorated, or at least there was no “official” commemoration. It can be assumed that the construction of a certain culture of memory is being used to shape the historical *narrative* and *memories of the nation* in the context of Croatian history as well. Based on the media coverage of the 150th anniversary of the Battle of Vis in 2016, the paper proposes that, in the context of the Croatian historical memory in the independent Croatian state, with the Battle of Vis becoming a symbol of “resistance of Croatian sailors and Croatian people”, the memory of the Battle of Vis 1866 can be seen as a kind of *site of memory* which has found its place in the narrative of the nation in the contemporary Croatian state.

Keywords: site of memory, Pierre Nora, Maurice Halbwachs, collective memory, 150th anniversary of the Battle of Vis, narrative of the nation